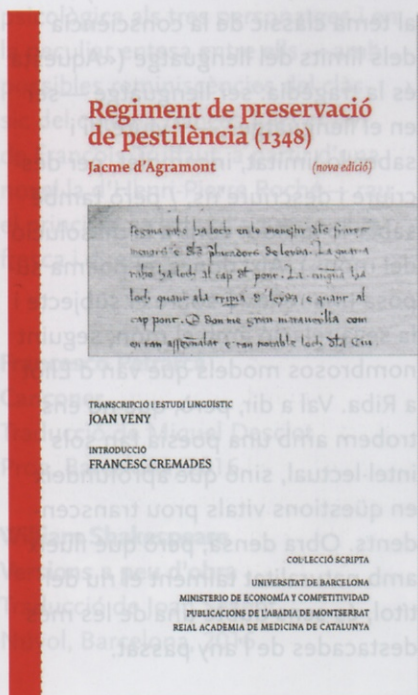

Dos estudis sobre un llibre de l'any 1348

per Carles Riera

Jacme d'Agramont Regiment de preservació de pestilència (1348)

Transcripció i estudi lingüístic de
Joan Veny
Publicacions de l'Abadia de
Montserrat, Barcelona, 2015.

Recentment han aparegut dos estudis sobre el *Regiment de preservació de pestilència (1348)*, de Jacme d'Agramont, fruit de la col·laboració dels doctors Joan Veny i Francesc Cremades.

D'una banda, dins la col·lecció «Scripta» de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Joan Veny presenta una nova edició del llibre

d'Agramont amb una introducció de Francesc Cremades. I, d'altra banda, editat pel Museu Comarcal de l'Urgell-Tàrrrega, Francesc Cremades relata en un llibre la història del manuscrit del mateix tractat d'Agramont guardat a Verdú, n'explica el context i en dóna una versió en català actual, aquest cop amb un pròleg de Joan Veny.

La nova edició revisa la de l'any 1971 del mateix Joan Veny, va precedida d'un estudi lingüístic seu que és una síntesi i una reestructuració d'anteriors anàlisis lingüístiques seves publicades en dues edicions anteriors (la de 1971 i la de 1998) i es completa amb un glossari de termes (llista i explicació dels mots rellevants des del punt de vista històric, dialectal i d'especialitat) elaborat conjuntament per Veny i Cremades. Veny ha revisat acuradament la transcripció de l'obra d'Agramont, corregint-ne alguns errors deguts a descuits tipogràfics. Aquesta nova edició, apareguda l'any 2015, duu una presentació de Xavier Luna-Batlle. En l'estudi lingüístic es detallen aspectes de fonètica (per exemple, *sovén* 'sovint' evolució normal del llatí subinde), de morfologia (p.e., verbs incoatius en *-ix -ixen*: *podrix*, *nodrixen*) i de lèxic (a notar uns quants mots documentats per primer cop en aquest tractat, exemples de català medieval: *llangost*, *sangar-taylla* 'sargantana' *çançayllós* 'sancallós' *destalent* 'desgana' *tiynnar* 'arnar' etc.).

El tractat d'Agramont s'estructura en una introducció i sis articles —a saber: 1) què vol dir pestilència?; 2) com s'engendra?; 3) senyals de pestilència; 4) canvis que provoca en els éssers vivents i en el nostre cos; 5) regiment de preservació, i 6) pestilència moral—. La transcripció és fidel al text manuscrit, seguint els criteris de consuetud. Després del ric glossari de termes hi ha una taula amb els símbols de les mesures que s'usen en les fórmules que apareixen en l'obra i llurs equivalències. És certament excepcional que aquest *Regiment de preservació de pestilència*, escrit en 1348 per un metge lleidatà, es redactés en català i no en llatí. Això s'explica, com diuen els estudiosos curadors, perquè va destinat a la Paeria de Lleida, ço és, al govern municipal, i «a profit del poble», a fi de prevenir-se enfront de la Mort Negra, terrible pesta que devastava el continent europeu. Comentant ara el segon estudi, o sigui el de Francesc Cremades, direm que dedica un primer capítol a explicar el descobriment del manuscrit —trobat a l'arxiu parroquial de Santa Maria de Verdú per Enric Arderiu, en 1909, publicat per primera vegada dins el «Butlletí del Centre Excursionista de Lleyda» i presentat en el Sisè Congrés Internacional d'Història de la Medicina, Leyde-Amsterdam, en 1927, pel metge historiador suís Arnold C. Klebs, que conegué el text gràcies a Salvador Vives i Casajuana, metge psiquiatre—, com també

VUITENA ESCOLA D'ESTIU DE LITERATURA INFANTIL I JUVENIL

per Ramon Miró

explica la divulgació del manuscrit per Europa, primer, i després pels Estats Units. Dedicava un segon capítol a descriure la identitat de Jacme d'Agramont i la relació amb Johan Jacme, canceller de l'Estudi de Montpeller. El tercer capítol fa un repàs de les escoles, facultats i estudis generals en l'Europa de la baixa edat mitjana, en què destaca l'Estudi General de Lleida. En el quart s'hi tracta dels avatars de la pestilència de 1348. En el cinquè capítol, Cremades estudia el tractat d'Agramont entre la tradició dels escrits mèdics instructius baixmedievals (entre ells el d'Arnau de Vilanova *Regimen sanitatis ad inclitum regem Aragonum*, traduït al català pel cirurgià gironí Berenguer Sarriera). El capítol sisè

és la translació del *Regiment* al català actual. Aquest estudi de Cremades es completa amb un glossari final amb l'explicació de cada mot específic de la medicina medieval practicada per metges il·lustrats (verbigràcia, *timiamama* 'substància olorosa emprada pels jueus en el culte diví'; aquesta és la definició del Diccionari d'Alcover-Moll; però Cremades hi afegeix: «Era obtinguda de l'escorça de l'estorac oriental (*Liquidamba orientalis* Miller).» I encara hi va, darrere el glossari i abans de la bibliografia, una altra llista amb els noms de les herbes medicinals (en llatí i amb el corresponent nom català) que apareixen en les receptes.

«La importància del document en la història de la medicina pot

deduir-se del fet que la transcripció de Joan Veny, juntament amb els seus estudis lingüístics i introducció; la traducció a l'anglès i l'estudi de Winslow i M.L. Duran-Reynals, així com el de Luis García Ballester i Jon Arrizabalaga, figuren a hores d'ara, amb quatre entrades, a la Medical Historical Library of the Yale School of Medicine (New Haven)» (p. 23 de la «Introducció» de Francesc Cremades a l'estudi de Joan Veny).

Ultra l'indiscutible interès, doncs, en el camp de la història de la medicina, el tractat de Jacme d'Agramont té un gran valor per a l'estudi de la lingüística històrica catalana.

EL GAT AMB BOTES

ADAPTACIÓ: ENRIC GOMÀ
DIBUIXOS: CHRISTIAN INARAJA

ELS CONTES DE SEMPRE ADAPTATS PER ALS PRIMERS LECTORS I PER ALS QUE ENCARA NO LLEGEIXEN, AMB UN LENGUATGE AMÈ QUE ELS TRANSPORTARÀ AL MÓN DE LES HISTÒRIES FANTÀSTIQUES. ELS DIBUIXOS, SEMPRE AMB UN TOC D'HUMOR QUE FACILITA LA LECTURA.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Ausiàs Marc, 92-98 comanda@pamsa.cat www.pamsa.cat